

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี

การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

1) แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อ 25 ปีก่อน เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

หากพิจารณาวิเคราะห์สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระดำรัสไว้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยดังกล่าวแล้ว พอจะสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (ประจักษ์ บุญอารี, 2551: 40-48)

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ
2. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ

4. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

5. ความพอเพียง หมายถึง หลักสามประการคือ

5.1 ความพอประมาณ

หลักของความประมาณ (พอดี) 5 ประการ

- 1) พอดีด้านจิตใจ เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม
- 2) พอดีด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รักรักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครัวเรือนและชุมชน
- 3) พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด
- 4) พอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการเป็นประโยชน์สภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านก่อน
- 5) พอดีด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควรพออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตนเอง (ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

5.2 ความมีเหตุผล

- 1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพ
- 2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ
- 3) ละเลิกการแข่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางด้านการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
- 4) ไม่หยุดนิ่ง หาทางในชีวิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์
- 5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี สด เลิก สิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเองทำลายผู้อื่น(ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

5.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกภายใน

- 1) มีความรอบคอบและระมัดระวัง
- 2) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน(ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

6. เศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง คือ

4.1 ความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ

4.2 ความรอบคอบ

4.3 ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการ
ดำเนินการทุกขั้นตอน

7. การพัฒนาด้านจิตใจของคนในชาติ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม 7 ประการคือ

- 7.1 ความซื่อสัตย์สุจริต
- 7.2 ความรอบรู้ที่เหมาะสม
- 7.3 ความอดทน
- 7.4 ความเพียร
- 7.5 ความมีสติ
- 7.6 ความมีปัญญา
- 7.7 ความรอบคอบ

นอกจากนั้นเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางสังคมของชุมชน
ให้ดีขึ้น โดยมีปัจจัย 2 อย่างคือ

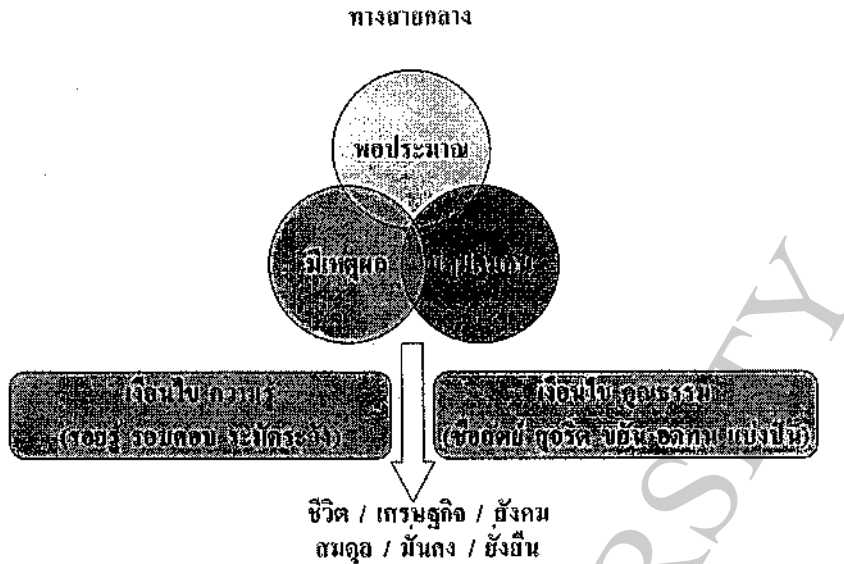
- 1) การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่าง ปริมาณผลผลิตและการบริโภค
 - 2) ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง
- ผลที่เกิดขึ้นคือ

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะคงไว้ซึ่งขนาดของประชากรที่ได้สัดส่วน
ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

รักษาสสมดุลของระบบนิเวศ และปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติ
ของประชาชน ในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะ
จัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ใน
การวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและ
ยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง

แผนภาพแสดงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่
ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการ
รณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย
ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนามาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ว่า เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบตระหนักธรรมชาติประกอบวางแผน การตัดล้นใจและการกระทำต่างๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยุกต์ใช้ปรัชญา

อภิรักษ์ พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่า "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้

ยืมเงิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบัน ได้ถูกปลุกฝัง สร้างหรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสียงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต (ที่มา : <http://th.wikipedia.org/> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

แนวทางที่ชุมชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

แนวทางที่ชุมชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกัน” ไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย คือ แนวทางการพึ่งตนเอง 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วม กับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ มีแนวทางที่ผู้นำชุมชนเรียกว่า “เกษตรอินทรีย์วิถีชุมชน” หรือ “เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง” เป็นแนวทางรูปธรรมที่ขยายตัวในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ

2. การพึ่งตนเองทางสังคม เสริมสร้างให้แต่ละชุมชนร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปัจจัยพื้นฐานบางอย่างไม่สามารถพึ่งตนเองในครอบครัวได้ ต้องพัฒนาการพึ่งตนเองอย่างเป็นระบบ เช่น

2.1 มีโรงงานผลิตน้ำปลาเล็กๆ ผลิตน้ำปลาให้พอบริโภคในชุมชน เลี้ยงหมูและทำเยี่ยงหมูให้พอบริโภคในชุมชนท้องถิ่น ไม่เน้นการผลิตเพื่อสนองตลาดวงกว้าง

2.2 มีคลินิกสุขภาพชุมชนที่ส่งเสริมบทบาทหมอพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรและการบำบัดโรคโดยการนวด หรือวิธีการพื้นบ้านอื่นๆ

2.3 มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแบบศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ไม่เรียงที่ริเริ่มโดยประสงค์ ธรรมรงค์ ประธานคณะกรรมการผู้นำชุมชนแห่งชาติ เป็นศูนย์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปลุกฝังให้ชาวบ้าน “เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องทำ เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องรู้ และทำในสิ่งที่เรียนรู้แล้ว” ไม่ใช่ศูนย์เรียนรู้ที่เน้นการขายบริการศึกษาดูงานเป็นหลัก

2.4 มีระบบการจัดการทุนของตนเอง ที่เรียกว่า “ธนาคารเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทุนของชุมชน ที่ไม่เน้นผลกำไรจากการค้าเงินแบบธนาคารในระบบทุนนิยม แต่เน้นการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้สมาชิกพึ่งพาอาศัยกันด้านทุนได้ มีความมั่นคงในชีวิตและสวัสดิการสังคมเป็นผลตอบแทนให้กับสมาชิก ดังตัวอย่าง “ธนาคารชีวิตกลุ่มวัดอุตะเถาและวัดคอน” จ.สงขลา เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ

2.5 มีการฟื้นฟูระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรหรือทรัพย์สินของชุมชน เช่น โฉนดชุมชน สวนชุมชนหลวง ฝ่ายแม่หรือระบบเหมืองฝายแบบดั้งเดิม เป็นระบบที่เน้นความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ เป็นต้น

3. พึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการพึ่งตนเองบนฐานองค์ประกอบ 3 ประการ คือ "คน ความรู้ และทรัพยากร" โดยการพัฒนาศักยภาพของคน ค้นหาทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นนั้น ตัวอย่างรูปธรรม เช่น

3.1 การปลูกต้นไม้ใช้หนี้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

3.2 การเลี้ยงโคเนื้อเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

4. การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี ตัวอย่างที่ชุมชนศึกษาเป็นต้นแบบ คือ กังหันน้ำชัยพัฒนา ประดิษฐ์กรรม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้รับรางวัลระดับโลก

5. การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ ชีดหลักธรรมทางศาสนาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพ การจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม การศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาเทคโนโลยี มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การเชื่อมโยงคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับคุณค่าทางศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มคน และสังคม และต้องมีการสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น จึงจะนำสังคมและผู้คนให้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทได้อย่างแท้จริง

2) แนวคิดวงจร P-D-C-A

ชนิกานต์ เรียร์สูตร (ชนิกานต์ เรียร์สูตร 2551 : [ออนไลน์]) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ วงจร P-D-C-A เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุม กระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ในระยะเริ่มแรก วงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ "วงจร Shewhart" จนกระทั่งราวทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเผยแพร่ อย่าง กว้างขวาง โดย W. Edwards Deming ปรมาจารย์ทางด้าน การบริหารคุณภาพ หลายคนจึงเรียก วงจรนี้ว่า " วงจร Deming "

ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมกับพิจารณาว่า มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้

ชัดเจน นอกจากนี้ จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงดังกล่าว การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงาน เงิน เวลา ฯลฯ โดยสรุปแล้ว การวางแผนช่วยให้รับรู้สภาพปัจจุบัน พร้อมกับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการประสานประสบการณ์ ความรู้ และทักษะอย่างลงตัว โดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

ประเภทที่ 1 การวางแผนเพื่ออนาคต เป็นการวางแผนสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือกำลังจะเกิดขึ้น บางอย่างเราไม่สามารถควบคุมสิ่งนั้นได้เลย แต่เป็นการเตรียมความพร้อมของเราสำหรับสิ่งนั้น

ประเภทที่ 2 การวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเราสามารถควบคุมผลที่เกิดในอนาคตได้ด้วยการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ ปัจจุบัน

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do)

ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้ต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วย เราไม่ควรปล่อยให้ถึงวันที่สุดท้ายเพื่อดูความคืบหน้าที่เกิดขึ้น หากเป็นการปรับปรุงในหน่วยงานผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่ นอน เพื่อจะได้มั่นใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

ขั้นตอนการตรวจสอบ คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แต่ขั้นตอนนี้มักจะถูกมองข้ามเสมอการตรวจสอบทำให้เราทราบว่าการปฏิบัติใน ขั้นที่สองสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญก็คือ เราต้องรู้อะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง ซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตาม

แผนที่วางไว้ เราควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

- มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้
- ใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม
- ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้
- เปลี่ยนเป้าหมายใหม่

3) แนวคิด SWOT ANALYSIS

SWOT ANALYSIS (พิกตร์ผอง วัฒนสินธุ์ และ พสุ เดชะรินทร์, 2542 :78) เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์กร โดยเน้นว่ากลยุทธ์จะต้องก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างความสามารถภายใน (จุดแข็งกับจุดอ่อน) และสถานการณ์ภายนอก (โอกาสและข้อจำกัด) โดยในการวิเคราะห์ SWOT นั้นจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอก (ทั้งสภาวะแวดล้อมทั่วไป และสภาวะแวดล้อมของอุตสาหกรรมและการแข่งขัน) ก่อให้เกิดโอกาสและข้อจำกัดอย่างไรต่อองค์กร และในขณะเดียวกันก็จะต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรทั้งด้านบุคลากร ผู้บริหาร กิจกรรม สินค้า และบริการ โครงสร้าง เป็นต้น

การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในองค์กรธุรกิจทำให้ทราบถึงจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อนขององค์กร (Weaknesses) ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาส (Opportunities) และหลบหลีกจากข้อจำกัด (Threats) ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ องค์กรธุรกิจจะต้องสามารถระบุปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนได้เนื่องจาก จุดแข็งนำไปสู่การได้เปรียบทางการแข่งขัน จุดอ่อนคือสิ่งซึ่งองค์กรมีหรือทำหรือไม่มีเลย ซึ่งในขณะที่คู่แข่งสามารถทำได้ดีกว่า SWOT ANALYSIS จึงเป็นการจัดทำแผนกลยุทธ์วิธีหนึ่งซึ่งจะช่วยให้องค์กรทราบถึงสถานภาพขององค์กร อันจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและประสบความสำเร็จ โดยวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก 4 ประเด็นคือ

ปัจจัยภายในองค์กร

S - Strengths หมายถึง จุดแข็ง องค์กรจะต้องมีการประเมินจุดแข็งของตนเอง เพื่อพิจารณาเงื่อนไขแห่งความสำเร็จขององค์กรของตนในมิติต่างๆ เช่นสถานภาพทางการเงิน บุคลากร ผลผลิต โดยประเมินค่าเป็นระดับจากสูงสุดไปหาลดต่ำสุด อย่างไรก็ตาม จุดแข็งในบางมิติอาจไม่มีความสำคัญต่อความสำเร็จก็ได้

W - Weaknesses หมายถึง จุดอ่อน องค์กรจะต้องมีการประเมินจุดอ่อนของตน เพื่อพิจารณาเงื่อนไขแห่งความล้มเหลวขององค์กรในมิติต่างๆ เช่นเกี่ยวกับการประเมินจุดแข็ง โดยมี

การประเมินค่าจากสูงสุดไปหาต่ำสุด อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนในบางมิติอาจไม่มีความสำคัญต่อความล้มเหลวขององค์กร

ปัจจัยภายนอกองค์กร

O – Opportunitie หมายถึง โอกาสหรือสิ่งที้องค์กรได้เปรียบคู่แข่งขึ้น ทั้งนี้้องค์กรควรพิจารณาโอกาสในมิติของความดึงดูดใจและความน่าประสบความสำเร็จขององค์กร

T – Threats หมายถึง อุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาขององค์กร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อเป้าประสงค์ขององค์กร ทั้งนี้ควรพิจารณาอุปสรรคในมิติของความรุนแรงและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น

จากการวิเคราะห์องค์กรโดยใช้ SWOT ANALYSIS สามารถนำเอาผลจากการวิเคราะห์ไปจัดทำกลยุทธ์องค์กรบางแห่งได้มีการนำผลการวิเคราะห์ SWOT ไปจัดทำกลยุทธ์โดยตรง โดยนำปัจจัยแต่ละประการมาจับคู่กันและกำหนดเป็นกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งเรียกกันอย่างแพร่หลายว่าการจัดทำ TOWS Matrix

รูป TOWS Matrix

	จุดแข็งขององค์กร (S)	จุดอ่อนขององค์กร(W)
	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
โอกาสขององค์กร(O) 1. 2. 3. 4.	SO STRATEGIES ใช้ประโยชน์จากโอกาสโดยอาศัยจุดแข็งภายในองค์กร (Use strengths to take advantage of opportunities)	WO STRATEGIES ลบสิ่งข้อจำกัด โดยอาศัยโอกาสที่เกิดขึ้น (Overcome weaknesses by taking advantage of opportunities)
ข้อจำกัดขององค์กร(T) 1. 2. 3. 4.	ST STRATEGIES หลีกเลี่ยงข้อจำกัด โดยอาศัยจุดแข็ง (Use strengths to avoid threats)	WT STRATEGIES ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงข้อจำกัด (Minimize weaknesses and avoid threats)

ที่มา : Fred David, Strategic Management อ้างถึงใน พัทธ์พงศ์ วัฒนสินธุ์ และ พศุ เฉลิมจันทร์(2542)

4) แนวคิดและทฤษฎีกระบวนการมีส่วนร่วม

ทศพล กฤตพิสิฐ (2538: 23) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับ ประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชน หรือชุมชน ได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

โคเฮนและอันฮอฟ (Cohen and Uphoff ,1977 อ้างในบัญญัติ แก้วส่อง : 45) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า โดยทั่วไปหมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไร ควบคู่ไปกับการนำกิจกรรมนั้นๆ ไปปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในเรื่องของผลประโยชน์ และการประเมินผลกิจกรรม โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติ และเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ จากการประเมินผลและการปฏิบัติกับการตัดสินใจด้วย เสนอรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนชนบท ในรูปกลุ่ม/องค์กร ชุมชนนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม

5) แนวคิดหลักการจัดการ

การจัดการหมายถึง การกิจของบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่า ผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานทรัพยากรต่างๆ ขององค์กร และความพยายามของสมาชิกให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การบรรลุความสำเร็จขององค์กร จากความหมายนี้เป็นการกล่าวถึงหน้าที่ทางการจัดการ โดยยึดตามแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งแบ่งได้ 4 หน้าที่ดังต่อไปนี้ หน้าที่การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

การจัดการหมายถึง การกิจของบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่า ผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานทรัพยากรต่างๆ ขององค์กร และความพยายามของสมาชิกให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การบรรลุความสำเร็จขององค์กร จากความหมายนี้เป็นการกล่าวถึงหน้าที่ทางการจัดการ โดยยึดตามแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งแบ่งได้ 4 หน้าที่ดังต่อไปนี้ หน้าที่การวางแผน การจัดองค์กร การชี้นำ และการควบคุม

ผู้บริหารกับกระบวนการจัดการ

การเป็นผู้บริหารที่ดีนั้นจะต้องทราบว่าหน้าที่ที่สำคัญทางการจัดการที่จะต้องทำนั้นมีอะไรบ้าง ซึ่งหน้าที่ทางการจัดการนั้นจะต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ไม่รู้จักจบสิ้น

บาร์โทล และมาร์ติน (Bartol & Martin, 1998: 121) ได้นำเสนอว่ากระบวนการจัดการประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 4 ประการด้วยกันคือ

1. การวางแผน หมายถึง การวางแผนหรือกำหนดการทำงานขององค์กรไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ในการวางแผน เพราะการวางแผนเป็นหน้าที่ประการแรกของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็นกรอบและเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานทั้งหมด ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารงานนั้นจะต้องจัดทำทั้งแผนระยะสั้น และแผนระยะ

ยาว ในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร จะใช้เงินเท่าไร จะให้ใครเป็นผู้ทำ และจะทำที่ไหน และทำเมื่อไร

2. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายการควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะของหน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วย พร้อมทั้งกำหนดขนาดของการควบคุมไว้ด้วย การจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการถือความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อสื่อสาร

3. การนำ หมายถึง การที่ผู้นำใช้การโน้มน้าวให้สมาชิกขององค์การปฏิบัติตามคำสั่งของตัวเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน นอกจากนั้นยังรวมถึงการติดต่อสื่อสาร การสั่งการและการจูงใจภายในองค์การอีกด้วย

4. การควบคุม หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การว่าสมาชิกขององค์การที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยคุณได้จากการปฏิบัติงานจริง เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้างานของการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานและแผนในการทำงาน

จากกระบวนการในการจัดการดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการที่เริ่มต้นจากการวางแผนแล้วไปจบลงที่การควบคุม จะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามสภาพแวดล้อมขององค์การทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมภายในและสภาวะแวดล้อมภายนอก ดังนั้นนักบริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมอยู่เสมอ เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานขององค์การเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุเป้าหมายขององค์การในท้ายที่สุด

6) แนวคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR)

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) (พรณี บุญประกอบ และคณะ , 2548 : 26) คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในชุมชนหรือองค์การเข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยการกระทำร่วมกันกับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ การกำหนดปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหาออกแบบการวิจัย วิเคราะห์ผล พร้อมทั้ง ออกแบบและปฏิบัติตามความต้องการที่กำหนดไว้ จนถึงการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหา ที่พวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกพร้อมด้วย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ผู้คนในองค์กรหรือชุมชน

ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำแต่เป็นผู้กระทำกรที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย (Whyte.1991; Greenwood, D.& Levin, M. 2002)ในปัจจุบัน เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลายวงการ นอกเหนือจากการพัฒนาชุมชน การพัฒนาองค์การ การแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งวงการการศึกษา เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก็ได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรด้วย เช่นกันการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มและทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงานวิจัยร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหา เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ นอกจากนี้ การวิจัยประเภทนี้ยังเน้นการปฏิบัติโดยเฉพาะการปฏิบัติที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมจุดเด่นของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในส่วนของขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยคือการกำหนดปัญหา จะเกิดจากปัญหาในกลุ่มและอาจปรับเปลี่ยนได้ในขณะดำเนินการวิจัย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เพื่อความน่าเชื่อถือเที่ยงตรง เช่น ใช้ความหลากหลายของแหล่งข้อมูล เช่น เอกสาร คน เหตุการณ์ สถานที่ และใช้ความหลากหลายของเทคนิคการเก็บข้อมูล เช่น ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต เป็นต้น ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ ใช้การวิเคราะห์อย่างง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ให้ความสำคัญกับการใช้สถิติมาก การนำเสนออาจนำเสนอในรูปแบบเสวนา สนทนากระบวนการการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีการดำเนินการตามวงจรเดมมิง (Deming) P-D-C-A (Plan-Do-Check- Action) แต่ละขั้นตอนมีความยืดหยุ่น ใช้วิธีการประเมินแบบอัตรันัย โดยไม่เน้นการสรุปผลอ้างอิง (นงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช. 2545: 18 ; อ้างอิงจาก Basseby.1986 ;Rutkowaski.1996; Maclsaac. 1996)

ในยุคปัจจุบันการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนทุกระดับ นับตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ต้องให้ชุมชนและสมาชิกในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีส่วนสนับสนุนการเพิ่มพลัง (Empowerment)ในองค์กร

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

กิริติ เกิดคำ (2552 : 93-94) ได้ศึกษาความสำเร็จของนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านสันติสุข หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน การศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษาข้อมูลจากผู้นำชุมชนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 20 คน และสอบถาม/สัมภาษณ์ผลการปฏิบัติกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากทุกครัวเรือน จำนวน 133 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม พบว่าความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบของอำเภอ ฯ มีสาเหตุที่สำคัญหลายประการดังนี้ ลำดับที่หนึ่งจากแบบสำรวจ/สอบถามทำให้ทราบถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯ ประสบความสำเร็จอย่างสูง โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ ลำดับที่หนึ่งคือ ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นสาเหตุหลักของความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย เนื่องด้วยเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างภาครัฐกับคนในชุมชน เป็นการรับนโยบายจากภาครัฐถ่ายทอดสู่คนในหมู่บ้าน/ชุมชนโดยประสมประสานระหว่างนโยบายสู่การปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน อีกทั้งผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน บ้านสันติสุขมีความเป็นเครือญาติ เป็นนักประชาธิปไตย เป็นผู้ที่มีความรู้มีคุณธรรมเป็นทุนเดิมทำให้เกิดการยอมรับ เชื่อฟัง จนนำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง ลำดับที่สองครัวเรือนในหมู่บ้านเลือกความมุ่งมั่นตั้งใจของชาวบ้านในชุมชนเป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จ ฯ จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าความเข้มแข็งของชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างสูงจากการจัดตั้งกลุ่ม องค์กรชุมชนต่าง ๆ โดยสอดคล้องกับความหมายของประชาสังคมว่าหมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวิถึประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (ชูชัย สุภวงส์ 2539) ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรด้านสังคม เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่ม/องค์กรชุมชนทางด้านเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่กลุ่มอาชีพทอผ้า กลุ่มตีเครื่องเงิน กลุ่มอาชีพทางการเกษตร ฯลฯ ซึ่งกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ มีอิทธิพลและเป็นผลโดยตรงทำให้สามารถผลักดัน/ขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความสำเร็จได้ เป็นอย่างสูง ลำดับที่สามครัวเรือนในหมู่บ้านเลือกผู้นำท้องถิ่น/นายก อบต./ผู้บริหาร อบต. เป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จ เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการขับเคลื่อน

นโยบายฯ ได้แก่ งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมตามแผนชุมชนประจำปี มีเจ้าหน้าที่/บุคคลที่มีความรู้เข้ามาสนับสนุนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างใกล้ชิด ลำดับที่สี่ คราวเรือนในหมู่บ้านเลือกกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มสตรี/กลุ่มเยาวชนเป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จ ด้วยเหตุผลเพราะการดำเนินกิจกรรมย่อยของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสตรีแม่บ้านและกลุ่มเยาวชนจะเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อน เช่น กลุ่มอาชีพทอผ้าซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสตรีแม่บ้านจากครัวเรือนในหมู่บ้านร่วมดำเนินกิจกรรม หรือกลุ่มตีเครื่องเงิน กลุ่มเยาวชนก็จะมึบทบาทในเรื่องนี้ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อให้เกิดงาน ตามกิจกรรม/แผนงาน/โครงการที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ และลำดับสุดท้าย ครัวเรือนในหมู่บ้านเลือกปราชญ์ชาวบ้านเป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จ ในลำดับที่ห้า เนื่องด้วยปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้นำในเรื่องของจิตวิญญาณ ความเชื่อ ภูมิปัญญา องค์ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน/บรรพบุรุษ ปราชญ์ชาวบ้านจึงมีความสำคัญในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้น

กรณีศึกษา เกิดศรี (2553 : 87-88) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน : ศึกษากรณีตำบลนิคมกระเสี้ยว อำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรี วิธีการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบตัดขวาง (Cross-Sectional Study) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบกัน โดยการเจาะลึกในประเด็นสำคัญใช้การสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร และเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน พบว่า ลำดับแรกมีความเห็นว่าการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลทำให้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติ โดยเห็นว่าการมีความอดทนและแบ่งปันเพื่อนบ้านมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ลำดับที่สองคือภาวะผู้นำ โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมติดตามการทำงานของผู้นำชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลำดับที่สามคือความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ลำดับที่สี่คือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมการประชุมของหมู่บ้าน ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ต่าง ๆ ของสมาชิกนำไปสู่กระบวนการพัฒนาเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ลำดับที่ห้าคือการประสานงาน การติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้สึกเป็นกันเองและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการประยุกต์ฯ ลำดับที่หกคือการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพราะการสนับสนุน เนื่องจากภาครัฐมีปัจจัยและความพร้อมต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ

ลำดับที่เจ็ดคือระดับความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาจากในชุมชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ครอบครัวมีความสุขเพิ่มขึ้น

วุฒิกร วุฒิชัย (2551 : 72-73) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทาสบชัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติมากที่สุดในระดับครอบครัวคือปัจจัยจากตนเองและครอบครัว ในระดับชุมชนพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติมากที่สุดคือ ปัจจัยจากผู้นำชุมชน โดยมีแรงจูงใจมาจากการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและผู้นำชุมชน ได้ประชุมชี้แจงให้ความรู้ โดยกิจกรรมที่ทำมากที่สุดคือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดทำแผนชุมชน ชุมชนเรียนรู้(ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และพบว่าปัจจัยด้านหน่วยงานได้มีการส่งเสริม สนับสนุน การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในเขตเทศบาลตำบลทาสบชัย ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในส่วนของกิจกรรมด้านครอบครัว กิจกรรมด้านการออมเป็นกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุด

สมมัย เกื่อนวงษ์ (2553 : 53) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจืดจีน อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 314 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา พบว่าทุกครัวเรือนมีหนี้สิน สาเหตุมีหนี้สินส่วนใหญ่มาจากค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ค่าซื้ออาหารและเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น โดยกู้เงินจากบุคคลนอก ระบบสถาบันการเงิน ส่วนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินของประชาชน กลุ่มตัวอย่างไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความพอประมาณ คือใช้เงินเกินรายได้ ซื้อสินค้าหรือบริการด้วยเงินผ่อน ไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ ครอบครัวไม่มีอาชีพเสริม ไม่มีการวางแผนใช้จ่ายเงิน ไม่มีการจัดหำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้แล้วปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ที่เข้าไม่ถึงประชาชน และหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ยังมิได้ดำเนินการส่งเสริมประชาชนอย่างแท้จริง ก็ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเช่นกัน แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีเหตุผล คือครอบครัวช่วยกันประหยัดน้ำประหยัดไฟ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในบ้านร่วมกัน ครอบครัวมีการปรึกษากันก่อนจะใช้จ่ายเงินจำนวนมาก และมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีคุณธรรม คือมีการดำเนินชีวิตโดยนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้เช่น ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ใช้สติปัญญาในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้า โดยต้องอยู่บน

หลักการพึ่งตนเอง และให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ กับหน่วยงานของรัฐและชุมชนเสมอเมื่อมีโอกาส

ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ (ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ : 2552 หน้า 84-94) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ ต. อ่างทอง อ. เมือง จ. กำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากร เพศชายและหญิง ที่เป็นผู้ได้รับการอบรมให้จัดทำบัญชีครัวเรือน โดยครัวเรือน เลือกลง 1 คน เป็นตัวแทนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 385 ครัวเรือน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการเรียนรู้ ประโยชน์และความเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือน การสนับสนุนกันในชุมชน การประชุมหารือ ที่มีต่อการออม ในทิศทางที่เป็นบวก ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์นี้ได้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งกล่าวว่า หากผลที่ออกมาเป็นไปในทางบวก บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ซึ่งก็เป็นสัญญาณที่ดีต่อโครงการ และได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างรายได้และลดรายจ่ายและส่งเสริมให้เกิดระบบสหกรณ์ เพื่อจะได้เป็นแหล่งในการขายผลผลิต การสร้างงาน รวมทั้งการต่อรองราคา ทั้งยังเป็นแหล่งเงินออม และแหล่งกู้ยืมที่ควบคุมโดยกลุ่มหรือชุมชน โดยทำควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจตระหนักในเรื่องการจัดการระบบการเงินในระดับครอบครัวให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ

รพีพร คำชุ่ม (2550 : 94-95) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน : กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนจำนวน 300 ราย พบว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนแสดงให้เห็นถึงรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวแต่ละเดือนว่าเพิ่มหรือลดได้มากน้อยเพียงใด ทำให้ฐานะทางการเงินของครอบครัวเพียงพอต่อรายรับ-รายจ่ายในชีวิตประจำวัน เกิดการวางแผนเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรว่าสินค้าเกษตรชนิดใดสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากที่สุด เพื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในแต่ละปี โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินจากทาง ธ.ก.ส. และสามารถส่งคืนตามกำหนด เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรในฤดูกาลต่อไป เกษตรกรสามารถประเมินผลการลงทุนในแต่ละฤดูกาลว่าผลิตผลทางการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ทำให้เกิดการวางแผนการใช้เงินอย่างมีวินัยและเป็นระบบ โดยเกษตรกรสามารถจัดทำบัญชีของผลิตผลจากเนื้อที่เพาะปลูก(ไร่) จำนวนต้นทุนของผลิตผล/ไร่ จำนวนปุ๋ย/ไร่ ควบคู่ไปกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ไม่ได้บันทึกอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีเวลา และไม่สามารถจดจำรายการรับจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ นอกจากนี้

ศิริวรรณ ว่องวีรวิทย์ และ บุญชริก ศิริกิจจาจร ทำการศึกษาเรื่อง ทัศนคติและพฤติกรรมในการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 471 คน พบว่าจากผลทดสอบนักศึกษาที่มีการจดบันทึกรายจ่าย และไม่มีมีการจดบันทึก มีพฤติกรรมในการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลแตกต่างกัน จึงสรุปได้ว่าการจดบันทึกรายจ่าย หรือการทำบัญชีครัวเรือนถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างวินัยในการจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์หลายประการ เช่น ทำให้เกิดความระมัดระวังในการใช้เงินมากขึ้น เพราะจะสามารถควบคุมการใช้จ่ายและสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ ตลอดจนมีเงินออมและนำไปสู่การวางแผนการลงทุนในอนาคต เป็นต้น

(ที่มา : http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/may_july2010/pdf/page55.pdf เข้าถึงข้อมูลวันที่ 2 มิถุนายน 2554) นอกจากนี้จากการศึกษาของ

จิตติพร อุ๋นใจ (จิตติพร อุ๋นใจ : 2551 หน้า 23-32) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน กรณีศึกษา : จังหวัดพิษณุโลก จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 520 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในเขตเมือง มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนคือ รายได้ของครัวเรือน ทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือนทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนครัวเรือนในเขตชานเมือง มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนคือ รายได้ของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือน และอาชีพหลักของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนครัวเรือน นอกเขตชานเมือง มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนคือรายได้ของครัวเรือน อาชีพของครัวเรือน อาชีพเสริมของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนครัวเรือน นอกเขตชานเมือง มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนคือ รายได้ของครัวเรือนทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน อาชีพเสริมของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือนทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน และอาชีพเสริมของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน

ส่วนจำนวนผู้พึงพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

มะลิวัลย์ แก้วแสน (มะลิวัลย์ แก้วแสน : 2551 หน้า 76 - 77) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยการศึกษาจากข้อมูลชุดขุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายปี จำนวน 25 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2525-2549 พบว่า เมื่อครัวเรือนมีรายได้พึงจับจ่ายใช้สอยของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มูลค่าการออมของครัวเรือนไทยเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยด้านดัชนีราคาผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าการออมกล่าวคือ เมื่อระดับราคาสินค้าภายในประเทศเพิ่มขึ้น ครัวเรือนต้องรับภาระค่าครองชีพเพิ่มขึ้น ทำให้รายจ่ายในการอุปโภคบริโภคในรูปตัวเงินเพิ่มขึ้น ครัวเรือนต้องลดภาระการบริโภค แต่ผู้ออมส่วนใหญ่เป็นผู้ออมที่มีฐานะดีจึงไม่ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้ามากนักแต่กลับยิ่งออมมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงในอนาคต อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่าเมื่อมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มูลค่าการออมของครัวเรือนไทยลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ

ซารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล (ซารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล : 2543 หน้า 68 - 69) ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 343 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามพบว่า จุดมุ่งหมายในการออมภาคครัวเรือนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดเหมือนกันคือ เพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือยามชรา ส่วนผู้ที่ไม่มี การออมทรัพย์กับสถาบันการเงินก็เนื่องมาจากมีรายได้น้อย ทำให้ไม่มีเงินพอที่จะเหลือฝากจึงนิยมเก็บไว้กับตัว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จึงสรุปได้ว่ารายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ปัจจัยด้านระดับความรู้ของผู้นำครัวเรือนจะเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมในทิศทางเดียวกันนั่นคือ ผู้นำที่มีความรู้สูงจะส่งผลต่อการออมสูง นอกจากนี้

วรรณปิยะรัตน์มานนท์ (วรรณปิยะรัตน์มานนท์ : 2542 หน้า 90-92) ทำการศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการสถาบันการเงินชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านบุเปือย หมู่ 1 ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 70 คน ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจในการศึกษา พบว่า รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กิจกรรมการออมทรัพย์ทั้งในรูปเงินฝากทั่วไปและเงินและเงินตั้งจะสะสมรายได้ อีกรูปแบบหนึ่งคือ รูปแบบของสวัสดิการและกองทุนต่าง ๆ ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา การให้ค่ารถไปรษณีย์ การให้ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ด้านการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ดำเนินการโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง โดยแบ่งเป็น 5 ฝ่ายหลัก ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการส่งเสริม และคณะกรรมการ

ตรวจสอบ การดำเนินงานปีหลักสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์ คือ ประธานกลุ่มฯ มีภาวะผู้นำและมีความน่าเชื่อถือ คณะกรรมการกลุ่มมาจากการเลือกตั้ง สมาชิกของกลุ่มมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความสามารถของกลุ่มออมทรัพย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการที่เหมือนกันของสมาชิก ระบบการทำงานและวิธีการทำงานของกลุ่มตามระบบงานสหกรณ์ และความสามารถในการระดมเงินทุนได้อย่างพอเพียงซึ่งมาจากการระดมเงินออมของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะใกล้เคียงกัน สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

